

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНФОРМАТИКИ І ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ**

КРАВЧЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 342.951:347.775(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ
КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі конституційного, адміністративного та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент
ТКАЧУК Тарас Юрійович,
Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки Національної академії Служби безпеки України, заступник завідувача кафедри організації захисту інформації з обмеженим доступом.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ЗАЯРНИЙ Олег Анатолійович,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доцент кафедри адміністративного права юридичного факультету;

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
ГАВЛОВСЬКИЙ Владислав Данилович,
Міжнародний науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, головний науковий співробітник.

Захист дисертації відбудеться 7 листопада 2019 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.501.01 у Науково-дослідному інституті інформатики і права Національної академії правових наук України за адресою: 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України за адресою: 01032, м. Київ, вул. Саксаганського, 110-В.

Автореферат розіслано 7 жовтня 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.О. Золотар

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Перехід до інформаційного суспільства ознаменував стрімкий розвиток інформаційних відносин в Україні та необхідність унормування їх окремих видів. Серед пріоритетів виокремились правовідносини, які мають економічний контекст. Насамперед, це правовідносини, пов'язані з охороною комерційної таємниці. Адже основним чинником економічного розвитку і окремих підприємств, і держав є конкуренція. Розвиток технологій як результату інтелектуальної праці спонукає до появи окремого сегмента інформації, яка має комерційну цінність та яку слід охороняти законодавчо, оскільки її втрата, розголошення чи спотворення призводять до втрати ринку, зменшення прибутковості, банкрутства тощо.

Тому серед пріоритетів як державної політики, так і стратегії окремих підприємств перебувають адміністративно-правові заходи охорони комерційної таємниці, ефективна реалізація яких має слугувати безпечній та економічно обґрунтованій діяльності суб'єктів господарювання.

У цьому контексті актуальність запропонованої теми дослідження підтверджується роллю правових механізмів в охороні комерційної таємниці, потребою ефективного законодавчого врегулювання суспільних відносин у цій сфері, необхідністю визначення адміністративно-правових засад взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами господарювання, доцільністю розроблення та теоретичного осмислення пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад охорони комерційної таємниці.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених. Серед них: В.Б. Авер'янов, О.П. Альохін, Л.С. Анохіна, І.В. Арістова, І.Л. Бородін, К.І. Беляков, Ю.П. Битяк, І.А. Галаган, С.Т. Гончарук, Е.Ф. Демський, Є.В. Додін, В.В. Зуй, Д.П. Калаянов, Л.В. Коваль, В.В. Ладиченко, Д.М. Лук'янець, В.І. Олефір, О.В. Олійник, С.В. Петков, В.Д. Сорокін, Ю.М. Старилов, М.М. Тищенко, М.І. Хавронюк, О.П. Шергін.

Наукові праці, предметом яких є суспільні відносини у галузі інформації, її охорони та захисту, належать таким ученим, як: О.А. Баранов, І.Л. Бачило, М.І. Брагинський, П.Т. Бубенко, В.В. Величко, М.В. Венецька, В.В. Вітрянський, С.М. Глухарев, О.М. Давидюк, В.С. Дмитришин, О.Д. Довгань, Д.В. Задихайло, О.О. Золотар, О.В. Ізмайлова, Т.В. Кашаніна, Є.Р. Кибенко, О.О. Кравчук, Л.В. Кузенко, Д.В. Ланде, В.М. Лопатін, С.І. Ляпунов, Г.В. Медведєв, І.О. Микульонок, В.Я. Настюк, С.Ю. Петряєв, В.Г. Пилипчук, Б.І. Пугинський, О.П. Сергєєв, В.Л. Сидоренко, Є.А. Суханова, Т.Ю. Ткачук, М.А. Федотов, В.В. Філіпов, В.М. Фурашев, О.М. Шевчук.

Значний внесок у дослідження інформаційної безпеки, в тому числі окремих питань правового регулювання комерційної таємниці, зробили: А.І. Алексєнцев, Г.О. Андрощук, С.Г. Гордієнко, М.С. Денчик, О.В. Єлютіна,

Ю.С. Капіца, П.П. Крайнів, А.Е. Кузьмін, О.О. Куликов, Ю.В. Макогон, А.І. Марущак, А.В. Мовчан, Г.К. Нікіфоров, С.С. Нікіфоров, О.Е. Радутний, О.П. Світличний, В.А. Северин, Г.О. Сляднева, А.Є. Шерстобитов, О.В. Яніна.

Однак комплексні дослідження проблем правового регулювання комерційної таємниці не здійснювались. Отже, поза увагою науковців залишаються сучасні підходи до сутності комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації, прийнятні напрями імплементації досвіду зарубіжних країн в охороні комерційної таємниці в національну практику, сучасні загрози щодо комерційної таємниці, актуальні проблеми захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених Постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р., Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 04.06.2015 р. № 509-VIII, Планових дослідницьких тем Академії праці, соціальних відносин і туризму, затверджених рішенням Вченої ради АПСВТ від 20.10.2016 р. (протокол № 2).

Мета і завдання дослідження. *Мета* – науково обґрунтувати адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні, а також розробити пропозиції щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

Відповідно до мети дослідження визначено такі *завдання*:

- дослідити історіографію законодавчого забезпечення охорони комерційної таємниці;
- узагальнити сучасні підходи в дослідженні комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації в Україні;
- визначити та обґрунтувати конкретні напрями взаємодії правоохоронних органів із суб'єктами господарювання в процесі охорони комерційної таємниці;
- запропонувати нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні;
- дослідити структуру правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні;
- окреслити коло суб'єктів, на яких покладено функцію охорони комерційної таємниці, та систематизувати їх повноваження за ступенем участі в механізмі охорони комерційної таємниці;
- проаналізувати досвід зарубіжних країн в охороні комерційної таємниці;
- виокремити суперечності та розробити пріоритетні напрями удосконалення національного законодавства з урахуванням вимог міжнародних стандартів з охорони комерційної таємниці.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері охорони і використання комерційної таємниці в Україні.

Предмет дослідження становлять адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні.

Методи дослідження обрано з урахуванням його теми, мети та завдань. Методологічною основою дослідження є система філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. У процесі дослідження застосовано такі методи: діалектичний – для розгляду всіх явищ і процесів у загальному взаємозв'язку; історичний – для розкриття основних напрямів наукової думки, генезису та становлення правового інституту охорони комерційної таємниці в Україні та на пострадянському просторі (підрозділ 1.1); логіко-семантичний – для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, термінів «комерційна таємниця» та «конфіденційна інформація» (підрозділи 1.1, 1.2); компаративного аналізу – для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку правової охорони комерційної таємниці в Україні як інформаційно-правових аспектів (підрозділи 1.1, 1.2); формально-юридичний – для розкриття системи норм права України та інших країн, пов'язаних із правовою охороною комерційної таємниці (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.2); порівняльно-правовий – для дослідження правових та організаційних засад охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання в Україні, пошуку напрямів удосконалення правових та інституційних механізмів охорони комерційної таємниці й порівняння наявних нормативно-правових документів з метою удосконалення законодавчої бази України (підрозділи 1.2, 2.1, 3.1). У дослідженні також використано метод експертних оцінок. Комплексне застосування в роботі різних методів спрямовують системний і структурно-функціональний методи, що дають можливість дослідити проблему в єдності та цілісності.

Основою джерельної бази дисертації є Конституція України, закони України та інші нормативно-правові акти. Комплексний характер досліджуваної проблеми зумовив використання наукових праць учених у галузі інформаційного, адміністративного права та ін. Під час розгляду та оцінювання зарубіжного досвіду проаналізовано нормативно-правові акти інших держав та праці зарубіжних учених щодо принципів організації системи правової охорони комерційної таємниці та реалізації цих механізмів у житті.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших комплексних наукових досліджень адміністративно-правових засад охорони комерційної таємниці в Україні. У ній запропоновано вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає в розробленні теоретичних та правових засад охорони комерційної таємниці в Україні, а також практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

Уперше:

– визначено систему адміністративно-правових заходів забезпечення комерційної таємниці, а саме: заходи, що здійснюються з метою охорони комерційної таємниці органами державної влади; заходи адміністративної

відповідальності та заходи, що здійснюються Антимонопольним комітетом України;

- запропоновано класифікацію суб'єктів правовідносин щодо охорони комерційної таємниці в Україні;

- розкрито сутність адміністративно-правових засад охорони комерційної таємниці в Україні, які полягають: у прийнятті закону про охорону комерційної таємниці в Україні; охороні комерційної таємниці самим суб'єктом господарювання; самозахисті суб'єкта господарювання; оформленні на підприємстві документів, що забезпечують охорону та захист комерційної таємниці; судовому захисті та інших адміністративно-правових заходах.

Удосконалено:

- змістовну складову суспільних відносин у сфері охорони і використання комерційної таємниці в Україні, яку втілено в авторському проекті Закону України «Про комерційну таємницю»;

- зміст понять «комерційна таємниця», «віднесення інформації до комерційної таємниці», «звід відомостей, що становлять комерційну таємницю», «засекречування матеріальних носіїв з комерційною таємницею», «матеріальні носії комерційної таємниці», «інформація, що складає комерційну таємницю», «режим комерційної таємниці», «власник комерційної таємниці», «доступ до комерційної таємниці», «надання інформації, що складає комерційну таємницю», «розголошення інформації, що складає комерційну таємницю», «комерційне шпигунство», «економічне шпигунство», «промислове шпигунство»;

- теоретичні засади правового регулювання комерційної таємниці в Україні, а саме: принципи, мету, функції та його завдання;

- механізм взаємодії власника комерційної таємниці з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, контролюючими та правоохоронними органами під час надання відомостей, що становлять комерційну таємницю;

- механізм співпраці правоохоронних органів України із суб'єктами господарювання щодо охорони комерційної таємниці під час проведення антитерористичної операції, бойових дій та у разі тимчасової окупації територій.

Набули подальшого розвитку:

- аналіз способів одержання інформації в режимі комерційної таємниці;
- положення щодо правової регламентації порядку надання інформації в режимі комерційної таємниці органам державної влади, органам місцевого самоврядування, а також контролюючим і правоохоронним органам;

- характеристика юридичної відповідальності за правопорушення у сфері обігу інформації в режимі комерційної таємниці;

- класифікація загроз щодо комерційної таємниці.

Практичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягає в тому, що напрацьовані науково-теоретичні положення, висновки за результатами дослідження були та можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій сфері – під час проведення наукових досліджень з питань правової охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання;

– у сфері правотворчості – з метою удосконалення чинного національного законодавства щодо правової охорони комерційної таємниці запропоновано проект Закону України «Про комерційну таємницю» (проект Закону України «Про комерційну таємницю», розроблений аспірантом Кравченком О.М., науковим керівником к.ю.н., доцентом Ткачуком Т.Ю.; рецензія на проект від завідувача кафедри національної безпеки Національної академії СБ України, доктора економічних наук, професора М. Чеховської від 29.05.2017 р.);

– у практиці підприємств, установ та організацій – для вдосконалення правової охорони комерційної таємниці запропоновано акт впровадження положення про комерційну таємницю підприємства, правила її збереження, а також саме положення (акт впровадження на ПП «АВІ» від 25.02.2016 р., «Положення про комерційну таємницю підприємства та правила її збереження», затверджене протоколом № 2 від 25.02.2016 р.);

– в освітньому процесі – матеріали дисертації доцільно використовувати в навчальному процесі, а в Академії праці, соціальних відносин і туризму їх уже використовують (акт про впровадження в навчальний процес Академії праці, соціальних відносин і туризму результатів наукового дослідження від 04.10.2018 р.).

Особистий внесок. Дисертаційне дослідження виконано самостійно з використанням останніх досягнень науки інформаційного, адміністративного права та ін. Всі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. При використанні наукових доробків інших учених для обґрунтування власних міркувань автора на них зроблено відповідні посилання. Із наукової праці, опублікованої у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які одержано особисто здобувачем. Особистий внесок автора в наукову працю «Яким має бути Закон “Про комерційну таємницю”?», виконану у співавторстві, становить 80%: подано авторське визначення термінів, у тому числі комерційної таємниці, її охарактеризовано в межах трудових відносин, запропоновано заходи з її охорони тощо.

Апробація результатів дисертації. Процес досліджень та їх проміжні результати, а також окремі положення дисертації викладалися на науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних: «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави» (Київ, 19 березня 2015 р.); «Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС» (Київ, 2–3 квітня 2015 р.); «Потенціал молоді в Євроазійській інтеграції: економіка, право, політика» (м. Алмати, Республіка Казахстан, 4 березня 2016 р.); «Україна в сучасному світі: виклики і можливості» (Київ, 13–14 квітня 2016 р.); «Право як регулятор суспільних відносин: історія, теорія, практика» (Київ, 18–19 квітня 2016 р.); круглий стіл «Гідна праця в Україні:

рівні можливості та робочі стосунки» (Київ, 6 жовтня 2016 р.); «Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри» (Київ, 5–6 квітня 2017 р.); «Актуальні проблеми соціально-правового статусу осіб, постраждалих під час проведення АТО» (Київ, 19 квітня 2017 р.); «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави» (Київ, 18–19 травня 2017 р.); «Розвиток Національної системи нормативно-правової інформації: комунікаційний та правовий аспекти» (Київ, 26 травня 2017 р.); «Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження» (Київ, 24 жовтня 2017 р.); «Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку» (Київ, 23 листопада 2017 р.); «Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України» (Київ, 24 листопада 2017 р.); «Правова реальність у трансформаційних умовах розвитку сучасної держави» (Київ, 28 лютого 2018 р.); «Правове регулювання суспільних відносин на шляху до сталого розвитку» (Київ, 15–20 травня 2018 р.); «Стан та перспективи реформування сектору безпеки та оборони України»: II Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листопада 2018 р.); «Юридична практика в країнах ЄС та в Україні на сучасному етапі» (м. Арад, Румунія 25–26 січня 2019 р.); «Критичне мислення у вільному суспільстві: теоретико-методологічний, конституційно- та міжнародно-правовий потенціал» (Київ, 17 квітня 2019 р.); «Євроінтеграція: польський досвід і українські перспективи» (Одеса, 29 березня 2019 р.); «Нові завдання юридичної науки в Україні та в країнах ЄС» (м. Мішкольц, Угорщина, 19–20 квітня 2019 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження, одержані узагальнення та висновки відображено: в 20 статтях, опублікованих у фахових виданнях України, наукових періодичних виданнях інших держав і наукових періодичних вітчизняних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (у тому числі 5 – у наукових періодичних виданнях інших держав); 18 тезах доповідей (із яких 15 – на міжнародних науково-практичних конференціях); підрозділі в колективній монографії в Україні.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, вісьмох підрозділів, висновків та списку використаних джерел до якого увійшло 277 найменувань, викладених на 27 сторінках та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 253 сторінки, з них основного тексту – 197 сторінок, 6 додатків на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації, її актуальність, зв'язок із науковими програмами і планами, ступінь її наукового розроблення, визначено об'єкт і предмет, мету й завдання дослідження, його наукову новизну, сформульовано теоретичне й загальнометодологічне підґрунтя роботи, окреслено теоретичне і практичне значення основних положень дослідження,

наведено інформацію про апробацію його результатів, їх публікації в наукових виданнях.

Розділ 1 «Комерційна таємниця як об'єкт наукового дослідження» складається з трьох підрозділів, у яких досліджено генезис розвитку теорії про зміст комерційної таємниці, системний підхід в дослідженні комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації, а також взаємодію як форму співпраці правоохоронних органів із суб'єктами господарювання в процесі охорони комерційної таємниці в Україні.

У підрозділі 1.1 *«Генезис розвитку теорії про зміст комерційної таємниці»* визначено, що процес формування законодавчої бази і функціонування системи охорони комерційної таємниці в історичному вимірі пройшов чотири етапи, а саме: а) етап виникнення інституту комерційної таємниці від моменту утворення феодальної держави до селянської реформи 1861 року; б) етап становлення інституту комерційної таємниці, який припадає на кінець XIX – початок XX століття; в) етап занепаду інституту комерційної таємниці (радянський етап); г) етап розвитку інституту комерційної таємниці та його нормативно-правового забезпечення.

У підрозділі 1.2 *«Системний підхід в дослідженні комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації»* наголошено на ключовій ролі комерційної таємниці як інституту ринкової економіки, яка полягає в забезпеченні економічної безпеки об'єкта від різноманітних загроз і посягань, таких як недобросовісна конкуренція, комерційне, економічне, промислове шпигунство та ін. Такі посягання на підприємство, установу чи організацію негативно впливають на конкурентоспроможність, що позначається на загальній безпеці держави, її політичній та економічній незалежності. Визначено та охарактеризовано сучасні підходи до сутності комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації.

У підрозділі 1.3 *«Взаємодія як форма співпраці правоохоронних органів із суб'єктами господарювання в процесі охорони комерційної таємниці»* запропоновано авторську редакцію проекту Закону України «Про комерційну таємницю», яка враховує сучасні тенденції щодо охорони комерційної таємниці та визначає співпрацю правоохоронних органів із суб'єктами господарювання, у тому числі з комерційними організаціями в районах проведення антитерористичної операції або бойових дій, а також інших спеціальних операцій. Так, у разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю, з органів, які уповноважені здійснювати її охорону під час проведення антитерористичної операції або бойових дій, а також інших спеціальних операцій, збитки відшкодовують винні органи. Обов'язок сприяти суб'єктам господарювання щодо охорони комерційної таємниці при проведенні АТО або бойових дій, а також інших спеціальних операцій покладається на Службу безпеки України та інші правоохоронні органи України.

Розділ 2 «Сучасний стан адміністративно-правового регулювання комерційної таємниці в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких

розглянуто нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні, структуру правовідносин у цій сфері, суб'єкти та їх повноваження щодо захисту комерційної таємниці в Україні.

У підрозділі 2.1 «Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні» обґрунтовано необхідність законодавчої та науково-дослідної роботи з удосконалення системи організації захисту охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання в Україні.

Нормативно-правовими заходами забезпечення комерційної таємниці є визначені законом юридичні інструменти, а саме: правова норма, охорона комерційної таємниці самим суб'єктом господарювання, самозахист суб'єкта господарювання, оформлення на підприємстві документів, що забезпечують охорону та захист комерційної таємниці, судовий захист. Під адміністративно-правовими заходами слід розуміти визначену на законодавчому рівні систему способів впливу на відносини у сфері забезпечення комерційної таємниці, яку застосовують суб'єкти публічної адміністрації з метою запобігання правопорушенням у цій сфері та їх припинення, а також притягнення осіб, винних у порушенні прав на комерційну таємницю, до відповідальності. До адміністративно-правових заходів у сфері забезпечення комерційної таємниці належать: заходи, що здійснюються з метою охорони комерційної таємниці органами державної влади; заходи адміністративної відповідальності та заходи, що здійснюються Антимонопольним комітетом України.

У підрозділі 2.2 «Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні» з'ясовано, що юридичні факти – це конкретні життєві обставини, тобто дії та події, з якими пов'язані виникнення, зміна або припинення адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні, в яких сторони беруть участь як носії прав та обов'язків з метою охорони комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності.

Аналіз адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні підтвердив, що це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони та захисту комерційної таємниці та винними у вчиненні адміністративного проступку, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушені, та суб'єктами публічної адміністрації, а також між органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, пов'язаній із здійсненням прав і обов'язків з приводу комерційної таємниці. Адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці складаються з їх суб'єктів, об'єктів охоронного впливу, юридичних фактів та змісту зазначених відносин. До суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні належать: особи, на яких закон покладає обов'язок здійснювати охорону та захист комерційної таємниці; особи, винні у порушенні права на комерційну таємницю; суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності; фізичні особи, іноземці, особи без громадянства; юридичні особи

нашої держави, що здійснюють некомерційну діяльність, та іноземні юридичні особи. Об'єктами адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні є: дії суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють охорону та захист комерційної таємниці; предмети і речі матеріального світу, що можуть містити комерційну таємницю чи пов'язані з нею; право суб'єкта права на комерційну таємницю на захист від порушень з боку інших фізичних та юридичних осіб тощо.

У підрозділі 2.3 «Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні» визначено такі групи суб'єктів у системі правовідносин щодо охорони комерційної таємниці в Україні:

1) суб'єкти публічної адміністрації загальної компетенції, які безпосередньо не забезпечують охорону та захист комерційної таємниці в Україні, однак здійснюють державне управління майже всіма підконтрольними їм органами галузевої компетенції, тому причетні до охорони та захисту таких об'єктів права інтелектуальної власності (Кабінет Міністрів України та Міністерство юстиції України);

2) суб'єкти публічної адміністрації галузевої компетенції, функції яких пов'язані з охороною та захистом права інтелектуальної власності, в тому числі і на комерційну таємницю в Україні (Міністерство освіти і науки України та Міністерство економічного розвитку і торгівлі України);

3) суб'єкти публічної адміністрації функціональної компетенції, які займаються попередженням, виявленням, припиненням адміністративних правопорушень у сфері права інтелектуальної власності, в тому числі і на комерційну таємницю, та притягненням осіб, винних у таких діяннях, до адміністративної відповідальності (підрозділи органів внутрішніх справ, Антимонопольний комітет України, Державна фіскальна служба України);

4) суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності, фізичні особи, що є суб'єктами права на комерційну таємницю, які самостійно здійснюють охорону та захист комерційної таємниці, використовуючи законні заходи на свій власний розсуд залежно від фінансових можливостей.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правового забезпечення охорони комерційної таємниці в Україні» складається з двох підрозділів, у яких проаналізовано досвід зарубіжних країн в охороні комерційної таємниці та визначено шляхи удосконалення законодавства України у сфері охорони комерційної таємниці.

У підрозділі 3.1 «Досвід зарубіжних країн в охороні комерційної таємниці» на підставі аналізу нормативно-правових актів зарубіжних країн, які передбачають юридичну відповідальність за порушення законодавства про охорону комерційної таємниці, зроблено висновок про його кримінально-правову спрямованість. Це, на думку автора, є неприйнятним для національного законодавства, оскільки: а) посилення кримінальної відповідальності не сприяє підвищенню ефективності охорони комерційної таємниці; б) визначальна роль у застосуванні заходів щодо охорони комерційної таємниці належить профілактиці правопорушень у цій сфері;

в) найбільш ефективний спосіб охорони комерційної таємниці полягає у застосуванні нового для національної правової системи різновиду відповідальності – корпоративної.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення законодавства України у сфері охорони комерційної таємниці» визначено проблемні аспекти правового регулювання охорони комерційної таємниці, а саме: а) відсутність у трудовому законодавстві правових норм, що регулюють встановлення режиму комерційної таємниці в межах договірних і трудових відносин; б) прогалини в забезпеченні режиму захисту комерційної таємниці при її передачі правоохоронним і контролюючим органам; в) неврегульованість порядку встановлення та реалізації матеріальної відповідальності за витік комерційної таємниці або втрату носіїв із нею. Сформульовано перспективні напрями поліпшення нормативно-правового забезпечення захисту комерційної таємниці організацій на внутрішньовідомчому (корпоративному) рівні, а саме: а) затвердження в корпоративних управлінських актах права підприємства на володіння комерційною таємницею та її захист; б) визначення керівником підприємства переліку відомостей, які підлягають захисту як комерційна таємниця; в) прийняття типового положення про комерційну таємницю; г) розроблення інструкції з організації роботи з документами, що містять комерційну таємницю; д) закріплення в типовому трудовому договорі (контракті) умов щодо нерозголошення комерційної таємниці працівником. Виокремлено особливість законодавчого забезпечення захисту комерційної таємниці, яка полягає в концентрації зазначених норм переважно в кодифікованих правових актах. На цій підставі автором сформульовано пропозиції, зміст яких стосується: 1) закріплення у Кодексі законів про працю України: а) юридично оформленого обов'язку працівника щодо нерозголошення комерційної таємниці, що належить роботодавцю, без спеціального дозволу; б) права на встановлення в трудовому договорі чітко визначеного терміну, впродовж якого працівник не матиме права працювати в організаціях-конкурентах попереднього роботодавця за умови, що працівник мав доступ до комерційної таємниці; 2) закріплення в Господарському кодексі України норм, що регулюють порядок укладання угод про конфіденційність і нерозголошення комерційної таємниці; 3) закріплення в Цивільному кодексі України норм, що регулюють порядок зберігання комерційної таємниці в договірних відносинах.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й вирішено наукове-практичне завдання, що полягає в розробленні теоретичних та правових засад охорони комерційної таємниці в Україні, а також практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері. У результаті дослідження сформульовано висновки, пропозиції та рекомендації, спрямовані на досягнення поставленої мети. Основні з них такі:

1. Виявлено, що процес формування законодавчої бази і функціонування системи охорони комерційної таємниці в історичному вимірі пройшов чотири етапи, а саме: а) етап виникнення інституту комерційної таємниці від моменту утворення феодальної держави до селянської реформи 1861 року; б) етап становлення інституту комерційної таємниці, який припадає на кінець ХІХ – початок ХХ століття; в) етап занепаду інституту комерційної таємниці (радянський етап); г) етап розвитку інституту комерційної таємниці та його нормативно-правового забезпечення.

2. Наголошено на ключовій ролі комерційної таємниці як інституту ринкової економіки, яка полягає в забезпеченні економічної безпеки окремого об'єкта від різноманітних загроз і посягань, у тому числі його конкурентоспроможності, що позначається на загальній безпеці держави, її політичній та економічній незалежності.

3. Розроблено напрями взаємодії правоохоронних органів з комерційними організаціями в районах проведення антитерористичної операції, бойових дій, а також інших спеціальних операцій, які передбачають самостійне визначення власником комерційної таємниці способів, спрямованих на її охорону. У разі заподіяння суб'єкту господарювання збитків шляхом витоку інформації, що становить комерційну таємницю, з органів, які уповноважені здійснювати її охорону при проведенні антитерористичної операції або бойових дій, а також інших спеціальних операцій, збитки відшкодовують винні органи.

4. Доведено, що нормативно-правовими заходами забезпечення комерційної таємниці є визначені законом юридичні інструменти, до яких належать: правова норма у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці, охорона комерційної таємниці самим суб'єктом господарювання, самозахист суб'єкта господарювання, оформлення на підприємстві документів, що забезпечують охорону та захист комерційної таємниці, судовий захист та інші адміністративно-правові заходи: заходи, що здійснюються з метою охорони комерційної таємниці органами державної влади; заходи адміністративної відповідальності та заходи, що здійснюються Антимонопольним комітетом України. З'ясовано, що, незважаючи на доволі розгалужену систему нормативно-правового забезпечення у сфері захисту комерційної таємниці, суттєвою прогалиною законодавчого регулювання у цій сфері є відсутність спеціального Закону України «Про комерційну таємницю», проект якого нами запропоновано (додаток «А»).

5. З'ясовано, що під адміністративною відповідальністю у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці необхідно розуміти систему заходів впливу, передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку у сфері забезпечення комерційної таємниці, щодо винної особи, яку застосовують із додержанням встановленої процедури відповідні правомочні суб'єкти. Зроблено висновок, що адміністративно-правові відносини у сфері охорони комерційної таємниці – це суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між

суб'єктами охорони та захисту комерційної таємниці в Україні та винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушено, та суб'єктами публічної адміністрації, а також між органами публічної адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана із здійсненням прав і обов'язків з приводу комерційної таємниці.

6. Визначено, що система суб'єктів правовідносин щодо охорони комерційної таємниці в Україні охоплює такі групи суб'єктів: 1) суб'єкти публічної адміністрації загальної компетенції (Кабінет Міністрів України та Міністерство юстиції України); 2) суб'єкти публічної адміністрації галузевої компетенції (Міністерство освіти і науки України та Міністерство економічного розвитку і торгівлі України); 3) суб'єкти публічної адміністрації функціональної компетенції (підрозділи органів внутрішніх справ, Антимонопольний комітет України, Державна фіскальна служба України); 4) суб'єкти господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності, фізичні особи, що є суб'єктами права на комерційну таємницю, які самостійно здійснюють охорону та захист комерційної таємниці, використовуючи різноманітні законні заходи на свій власний розсуд залежно від фінансових можливостей.

7. На підставі аналізу нормативно-правових актів, які встановлюють юридичну відповідальність за порушення законодавства про охорону комерційної таємниці в зарубіжних країнах, зроблено висновок про його яскраво виражену кримінально-правову спрямованість, що, на думку автора, є неприйнятним для національного законодавства, оскільки: а) посилення кримінальної відповідальності не сприяє підвищенню ефективності захисту комерційної таємниці; б) визначальна роль у застосуванні заходів щодо захисту комерційної таємниці належить профілактиці правопорушень в окресленій сфері суспільних відносин; в) найбільш дієвий та ефективний спосіб охорони комерційної таємниці полягає в застосуванні нового для національної правової системи різновиду відповідальності – корпоративної.

8. Визначено проблемні аспекти правового регулювання охорони комерційної таємниці, а саме: а) відсутність у трудовому законодавстві правових норм, що регулюють встановлення режиму комерційної таємниці в межах договірних і трудових відносин; б) прогалини в забезпеченні режиму захисту комерційної таємниці при її передачі правоохоронним і контролюючим органам; в) нерегульованість порядку встановлення та реалізації матеріальної відповідальності за витік комерційної таємниці або втрату носіїв із нею. Сформульовано перспективні напрями поліпшення нормативно-правового забезпечення захисту комерційної таємниці організацій на внутрішньовідомчому (корпоративному) рівні, а саме: а) закріплення в корпоративних управлінських актах права підприємства на володіння та захист комерційної таємниці; б) встановлення керівником підприємства

переліку відомостей, які підлягають захисту як комерційна таємниця; в) затвердження типового положення про комерційну таємницю; г) розроблення інструкції з організації роботи з документами, що містять комерційну таємницю; д) врахування в типовому трудовому договорі (контракті) умов щодо нерозголошення комерційної таємниці працівником. Виокремлено особливість законодавчого забезпечення захисту комерційної таємниці, яка полягає в концентрації зазначених норм переважно в кодифікованих правових актах. На цій підставі автором сформульовано пропозиції, зміст яких стосується: 1) закріплення в Кодексі законів про працю України: а) юридично оформленого обов'язку працівника щодо нерозголошення комерційної таємниці, що належить роботодавцю, без спеціального дозволу; б) права на встановлення в трудовому договорі чітко визначеного терміну, впродовж якого працівник не матиме права працювати в організаціях-конкурентах попереднього роботодавця за умови, що працівник мав доступ до комерційної таємниці; 2) закріплення в Господарському кодексі України норм, що регулюють порядок укладання угод про конфіденційність і нерозголошення комерційної таємниці; 3) закріплення в Цивільному кодексі України норм, що регулюють порядок зберігання комерційної таємниці в договірних відносинах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Колективна монографія в Україні:

1. Кравченко О.М. Суб'єкти та їх повноваження щодо охорони комерційної таємниці в Україні. *Органи публічної влади в Україні: теорія та практика*: колект. моногр. Київ: МОН України; НУ «Одеська юридична академія», 2019. С. 133–156.

Статті в наукових періодичних виданнях з юридичних наук інших держав:

2. Kravchenko O.M. Ways of adaptation of Ukraine to international standards of legal protection of trade secret. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2018. № 5. С. 75–79.

3. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці підприємств, установ та організацій від комерційного шпигунства. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2018. № 4. С. 152–156.

4. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктів господарювання від актів недобросовісної конкуренції, комерційного, промислового, економічного шпигунства. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. 2019. № 1 (35). С. 91–93.

5. Кравченко О.М. Нормативно-правові заходи забезпечення комерційної таємниці в Україні. *Recht der Osteuropäischen Staaten*. 2019. № 1. С. 82–89.

6. Кравченко О.М. Структура правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. С. 137–145.

Статті в наукових фахових виданнях України з юридичних наук, у т. ч. тих, які зареєстровані в міжнародних наукометричних базах:

7. Кравченко О.М. Проблеми правової природи комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації в Україні. *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2015. № 1–2. С. 59–65.

8. Кравченко О.М. Досвід зарубіжних країн в правовій охороні комерційної таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 1 (17). С. 91–98.

9. Кравченко О.М. Нові парадигми сучасних загроз комерційній таємниці. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2015. № 3 (19). С. 111–121.

10. Кравченко О.М. Перспективи адаптації законодавства України до міжнародних стандартів охорони комерційної таємниці. *Право України*. 2016. № 2. С. 175–181.

11. Кравченко О.М. Впровадження інноваційних напрямів правового забезпечення охорони комерційної таємниці. *Публічне право*. 2016. № 1 (21). С. 353–360.

12. Кравченко О.М. Взаємодія правоохоронних органів з підприємствами, установами та організаціями в охороні комерційної таємниці. *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2016. № 3–4. С. 29–34.

13. Кравченко О.М. Актуальні проблеми захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2016. № 1 (20). С. 69–82.

14. Кравченко О.М. Потреба України в Законі «Про комерційну таємницю». *Публічне право*. 2017. № 3 (27). С. 196–202.

15. Кравченко О.М. Економічне шпигунство. *Публічне право*. 2017. № 4 (28). С. 224–228.

16. Кравченко О.М., Ткачук Т.Ю. Яким має бути Закон «Про комерційну таємницю»? *Вісник Акад. праці, соц. відносин і туризму*. 2017. № 2. С. 10–18.

17. Кравченко О.М. Комерційне шпигунство. *Вісник Південного регіонального центру Нац. акад. правових наук України*. 2017. № 11. С. 41–48.

18. Кравченко О.М. Вдосконалення законодавства України щодо комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 13–19.

19. Кравченко О.М. Системний підхід у дослідженні комерційної таємниці як окремого виду таємної інформації. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 2 (22). С. 43–51.

20. Кравченко О.М. Право Служби безпеки України та Національного антикорупційного бюро України на доступ до комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 1 (23). С. 130–136.

21. Кравченко О.М. Стан захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання на тимчасово окупованих територіях України та в зоні

проведення АТО. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 2 (24). С. 117–124.

Публікації в інших виданнях, тези наукових доповідей:

22. Кравченко О.М. Комерційна таємниця як елемент інформації з обмеженим доступом в секторі інформаційної безпеки України. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави*: зб. матер. наук.-практ. конф. (Київ, 19.03.2015). Київ: Центр навч., наук. та період. видань НА СБ України, 2015. С. 435–436.

23. Кравченко О.М. Проблеми адаптації вітчизняного законодавства про комерційну таємницю до стандартів ЄС. *Модернізація українського суспільства у світлі угоди про асоціацію з ЄС*: зб. тез міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 02–03.04.2015). Київ: Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2015. С. 107.

24. Кравченко О.М. Захист комерційної таємниці в Україні. *Україна в сучасному світі: виклики і можливості*: зб. тез наук. конф. викладачів, аспірантів і студентів (Київ, 13–14.04.2016): у 2-х т. Київ: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2016. Т. 1. Секція 1. С. 88–90.

25. Кравченко О.М. Сучасні загрози комерційній таємниці в Україні. *Право як регулятор суспільних відносин: історія, теорія, практика*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.04.2016). Київ: ВГО «Майбутнє України»; журнал «Публічне право», 2016. С. 78–80.

26. Кравченко О.М. Правове регулювання комерційної таємниці в Україні. *Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 05–06.04.2017) / за заг. ред. Т. В. Семигіної. Київ: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2017. С. 201–204.

27. Кравченко О.М. Стан охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання на тимчасово окупованих територіях України та в зоні проведення АТО. *Актуальні проблеми соціально-правового статусу осіб, постраждалих під час проведення АТО*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19.04.2017) / упор. Я. В. Журавель, О. С. Хопун; заг. ред. Т. В. Семигіної. Київ: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2017. С. 36–39.

28. Кравченко О.М. Промислове шпигунство. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави*: матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.05.2017) / уклад. І. П. Голосніченко, Т. О. Чепульченко, В. Ю. Пряміцин. Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 128–129.

29. Кравченко О.М. Вдосконалення законодавства України у сфері захисту комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Розвиток Національної системи нормативно-правової інформації: комунікаційний та правовий аспекти (у контексті децентралізації влади в Україні)*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 26.05.2017). Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 113–115.

30. Кравченко О.М. Правові проблеми впровадження технології інтернету речей. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження*:

матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 24.10.2017). Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 70–72.

31. Кравченко О.М. Правові механізми протидії корупції як 16 ціль у забезпеченні сталого розвитку. *Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку*: матеріали ІХ Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24.11.2017). Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. С. 226–227.

32. Кравченко О.М. Засади реформування правоохоронних органів України. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки та оборони України*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 24.11.2017): у 2-х т. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2017. Т. 2. С. 73–75.

33. Кравченко О.М. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та її захист в Україні. *Правова реальність у трансформаційних умовах розвитку сучасної держави*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 28.02.2018). Київ: Центр учбової літератури, 2018. С. 58–61.

34. Кравченко О.М. Правове регулювання комерційної таємниці в Україні (інформаційно-правові аспекти). *Правове регулювання суспільних відносин на шляху до сталого розвитку*: матеріали VIII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 15–20.05.2018). Київ: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2018. С. 236–237.

35. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці суб'єктами господарювання в Україні. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки та оборони України*: матеріали II Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 30.11.2018). Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2018. С. 300–301.

36. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці від сучасних загроз. *Юридична практика в країнах ЄС та в Україні на сучасному етапі*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Арад, Румунія, 25–26.01.2019). Арад: Вид-во Західного ун-ту ім. Васіле Голдеш, 2019. С. 373–376.

37. Кравченко О.М. Необхідність критичного мислення в правових науках. *Критичне мислення у вільному суспільстві: теоретико-методологічний, конституційно- та міжнародно-правовий потенціал*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 17.04.2019). Київ: Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського, 2019. С. 120–124.

38. Кравченко О.М. Удосконалення законодавства України в сфері охорони комерційної таємниці суб'єктів господарювання. *Євроінтеграція: польський досвід і українські перспективи*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 29.04.2019). Одеса: Міжн. гуманітарний ун-т, 2019. С. 54–59.

39. Кравченко О.М. Охорона комерційної таємниці. *New challenges of legal science in Ukraine and EU countries*: international scientific and practical conference (Miskolc, Hungary, 04.19–20.2019). Miskolc: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2019. С. 229–232.

АНОТАЦІЯ

Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України. Київ, 2019.

Актуальність роботи пов'язана з необхідністю захисту інформації з обмеженим доступом суб'єктів господарювання, а саме комерційної таємниці підприємств, установ та організацій. Суттєвою прогалиною в правовому регулюванні комерційної таємниці є правова невизначеність змісту інформації, яку можна вважати досліджуваним об'єктом права інтелектуальної власності. Необхідність теоретичного аналізу зазначеної проблематики зумовлена також незначною кількістю адміністративно-правових норм у сфері охорони комерційної таємниці.

Основний акцент у роботі зроблено на пошуку оптимальних рішень правової охорони комерційної таємниці від сучасних загроз, таких як комерційне, економічне, промислове шпигунство, недобросовісна конкуренція та ін.

Приділено увагу визначенню правових заходів забезпечення комерційної таємниці в Україні та наданню юридичної оцінки рівню правового забезпечення її охорони.

Надано авторське визначення нормативно-правових заходів забезпечення комерційної таємниці як встановлених законом юридичних інструментів, за допомогою яких передбачені на законодавчому рівні суб'єкти здійснюють вплив на суспільні відносини у сфері правового регулювання комерційної таємниці з метою забезпечення прав чи захисту порушеного права суб'єктів права на комерційну таємницю.

Важливий акцент у дисертаційному дослідженні зроблено на визначенні адміністративної відповідальності у сфері забезпечення правової охорони комерційної таємниці. Запропоноване авторське визначення цього поняття, під яким слід розуміти систему заходів впливу, передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку у сфері забезпечення комерційної таємниці, щодо винної особи, яку застосовують із додержанням встановленої процедури відповідні правомочні суб'єкти.

Особливе місце в дослідженні посідає питання адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці, під якими пропонується розуміти суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, які виникають між суб'єктами охорони та захисту комерційної таємниці в Україні та винними у вчиненні адміністративного проступку в зазначеній сфері, між фізичними (юридичними) особами, права яких порушені, та суб'єктами публічної адміністрації, а також між органами публічної

адміністрації з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері, що пов'язана із здійсненням прав і обов'язків з приводу комерційної таємниці.

Виокремлено ознаки та визначено структуру адміністративно-правових відносин у сфері охорони комерційної таємниці. Також окреслено коло суб'єктів, на яких покладено функцію захисту комерційної таємниці, та досліджено їх повноваження залежно від ступеня участі в механізмі її захисту.

Ключові слова: комерційна таємниця, адміністративно-правові засоби, охорона, нормативно-правові заходи, адміністративно-правові відносини щодо охорони комерційної таємниці.

АННОТАЦІЯ

Кравченко А. Н. Адміністративно-правові основи охорони комерційної таємниці в Україні. – Кваліфікаційний научний труд на правах рукопису.

Дисертація на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Научно-исследовательский институт информатики и права Национальной академии правовых наук Украины. Киев, 2019.

Основной акцент в работе сделан на поиске оптимальных решений правовой охраны коммерческой тайны от современных угроз, таких как коммерческий, экономический, промышленный шпионаж, недобросовестная конкуренция и др. Уделено внимание определению правовых мероприятий по обеспечению коммерческой тайны в Украине и юридической оценке уровня правового обеспечения охраны коммерческой тайны.

Дано авторское определение нормативно-правовых мер обеспечения коммерческой тайны как предусмотренных законом юридических инструментов, с помощью которых установленные на законодательном уровне субъекты оказывают влияние на общественные отношения в сфере правового регулирования коммерческой тайны в целях обеспечения прав или защиты нарушенного права субъектов права на коммерческую тайну.

Важный акцент в диссертационном исследовании сделан на определении административной ответственности в сфере обеспечения правовой охраны коммерческой тайны, предложено авторское определение этого понятия.

Определены понятие, признаки и структура административно-правовых отношений в сфере охраны коммерческой тайны. Очерчен круг субъектов, на которых возложена функция защиты коммерческой тайны, и проанализированы их полномочия в зависимости от степени участия в механизме защиты коммерческой тайны.

Ключевые слова: коммерческая тайна, административно-правовые средства, охрана, нормативно-правовые мероприятия, административно-правовые отношения по охране коммерческой тайны.

ABSTRACT

Kravchenko O.M. Administrative and legal principles of protection of trade secrets in Ukraine. – Qualifying scientific paper, manuscript copyright.

Thesis for the Candidate of Law, Speciality 12.00.07 – «Administrative Law and Litigation; Finance Law; Information Law». – Scientific and Research Institute of Informatics and Law of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. Kyiv, 2019.

Topicality of the paper is connected with the necessity of protection of information with limited access of economic entities, namely commercial secrets of companies, institutions and organizations, which should come to the forefront for the successful growth of our country's economy. Today, a significant gap in the legal regulation of commercial secrets is still the legal indefiniteness of the content of information that can be considered as the object of study of intellectual property rights.

At the same time, the topicality of the proposed research topic is also confirmed by the rather small number of administrative and legal regulations in the field of protection of commercial secrets, which necessitates a theoretical analysis of the mentioned range of problems.

The main emphasis in the paper is on finding optimal solutions to the legal protection of commercial secrets against current threats such as commercial, economic, industrial espionage, unfair competition and so on.

In the thesis much attention is paid to determination of legal measures to secure commercial secrets in Ukraine and to provide legal assessment of the level of legal protection of a commercial secret.

Author's definition of regulatory legal measures to secure a commercial secret as a legal instrument established by law, with the help of which the subjects provided for at the legislative level influence the social relations in the field of legal regulation of a commercial secret in order to ensure the rights or protection of the violated right of the subjects of the right to a commercial secret.

An important emphasis in the thesis is made on determination of administrative responsibility in the field of ensuring legal protection of commercial secrets. The author suggests own definition of this concept, which shall be understood as the system of measures provided for by law for committing an administrative misconduct in the sphere of ensuring a commercial secret to influence over a guilty party, which is realized in compliance with the established procedure by the competent entities.

A special place in the study is taken by the issue of administrative and legal relations in the field of commercial secret protection, under which the author suggests to understand the social relations, regulated by the principles of administrative law, that arise between the subjects of security and protection of commercial secrets in Ukraine and guilty of committing an administrative misconduct in the specified sphere, between the natural (legal) persons whose rights are violated and the subjects of public administration, as well as between the

superior and inferior bodies of the public administration in order to ensure the rights, freedoms and legitimate interests of natural and legal persons in the field related to the exercise of rights and fulfilling obligations with regard to a commercial secret.

The author identified the features and structure of the administrative legal relations in the sphere of commercial secret protection. The thesis outlines a range of subjects entrusted with the function of commercial secret protection.

The powers of the subjects entrusted with the function of protecting commercial secrets are studied based on the degree of participation in the mechanism of commercial secret protection.

Key words: commercial secret, administrative and legal means, protection, regulatory and legal measures, administrative-legal relations concerning the protection of commercial secrets.

Гарнітура Таймс. Формат 60x84/16.
Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-др. арк. 0,9.
Підписано до друку 04.10.2019. Замовлення 478.

Надруковано в «МП Леся».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.
«МП Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (098) 455-41-17
E-mail: lesya3000@ukr.net